

Posudek oponenta disertační práce *Mgr. Pavly Tomanové*

“Původ architektonických tradic předrománských kostelů s centrálním půdorysem v Čechách. Příkladová studie: Rotunda sv. Petra a Pavla na Budči”

Studijní program Historické vědy, studijní obor Pravěká a středověká archeologie.

předkládané v roce 2021 na Ústavu pro archeologii FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Předložená práce usiluje o předložení nového konceptu chápání role předrománských sakrálních staveb s centrální dispozicí ve vývoji raně středověkých Čech. Práce je složena ze dvou hlavních částí. První vychází z analýzy souboru staveb tohoto typu, které se vyskytují v oblastech, jež jsou tradičně chápány jako inspirační zdroje pro nejstarší kostely na území Čech. Na tuto analýzu navazuje vyhodnocení archeologických výzkumů rotundy sv. Petra a sv. Pavla v kontextu dlouhodobého archeologického i historického bádání na budečském hradišti.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Rozdělení práce do dvou téměř samostatných nicméně dobře propojených studií, lze považovat za dobrý a důkladně promyšlený záměr. Bohužel výrazně rozkolísaná úroveň provedení jednotlivých kapitol a nedostatečná závěrečná redakce práce tento záměr do značné míry diskvalifikují. Celkový výsledek tak není dostatečně koherentní a skutečné výsledky práce zůstávají ve stínu dlouhé řady formálních nedostatků.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Základní koncept a celkovou strukturu práce lze hodnotit pozitivně. Bohužel úroveň zpracování jednotlivých kapitol je velmi nevyvážená. Jako příklad lze uvést kapitolu 2.2.1. „*Patrocinium sv. Petra – výpovědní možnosti patrocinia při studiu církevní architektury*“, která přináší obsáhlý rozbor, bohužel smysl této podrobné analýzy není zcela zřejmý. Výrazně lepší je v tomto ohledu druhá část práce, kde můžeme dobře sledovat logické provázání jednotlivých kapitol i jasné formulace závěrů.

2. Formální úroveň práce

Respektování a dodržování formálních pravidel je jednou z největších slabín celé disertace. Vedle bohužel poměrně četných hrubých pravopisných chyb se v práci objevuje i řada dalších nedostatků, které svědčí o nedostatečné závěrečné redakci. Jako jeden z příkladů lze uvést nesjednocené psaní místních jmen (Nymwegen/Nimwegen) nebo jejich zkomolené formy „Hedž“ (polsky Giecz, česky Hedč). Z hlediska citačních pravidel lze konstatovat výrazné nedostatky zejména v první části práce, kde se objevuje celá řada tvrzení, aniž by autorka citovala konkrétní zdroje. Lze předpokládat, že se patrně spoléhala na rozsáhlý poznámkový aparát, který provází popis každé stavby v přiloženém katalogu, nicméně text neobsahuje ani přímé odkazy na katalogová hesla. V důsledku toho zůstává řada tvrzení bez citací adekvátních zdrojů. Jako příklad lze uvést zpracování centrálu na území dnešního Slovenska (s. 30) nebo absence odkazu na konkrétní pramennou edici (s. 60).

Provedení vyčerpávajícího výčtu formálních i faktických chyb nepovažuji za účelné. Vzhledem k tomu, že významná část práce je věnována dějinám výzkumu, pokládám za důležité upozornit skutečnost, že

přeměna Státního archeologického ústavu do Archeologického ústavu ČSAV proběhla již v roce 1953 nikoli na konci 80. let, jak se autorka patrně domnívá (s. 52, 54, 91, 138).

Práce s prameny či s materiálem

Způsob práce s primárními i sekundárními prameny se zásadním způsobem liší v první a druhé části práce. Rozsáhlý katalog a analýza kostelů s centrálním půdorysem je převážně kompilací bez hlubší kritiky použitých zdrojů. Druhá část „Příkladová studie: rotunda sv. Petra a Pavla na Budči“ je v tomto ohledu zcela odlišná. Na základě důkladného kritického rozboru nálezových situací, ať už publikovaných či získaných při studiu archivních materiálů, autorka upozorňuje na zásadní rozpory, které na řadě míst bourají dosavadní obecně přijímané interpretační modely. Autorka zároveň přináší výčet témat a problémů, na jejichž řešení by se měl budoucí výzkum budečského hradiště zaměřit.

3. Vlastní přínos

Jedním z hlavních úkolů, které si autorka vytkla v úvodu práce, je pokus o zahájení/obnovu diskuse o „původu architektonických tradic předrománských rotund v Čechách“. V tomto ohledu si jednoznačně zaslouží ocenit zvolený přístup, který usiluje o objektivní analýzu, která není omezena jen na stavby samotné. Rozšíření zájmu na celkový kontext staveb ve vztahu k topografii lokality, stavebníkovi, liturgické funkci je nepochybným přínosem. Nicméně skutečný posun v této problematice může přinést pouze důkladná kritická analýza, na kterou v první části práce nedošlo.

Smysluplnost takového postupu však potvrzuje druhá část práce, kde detailní analýza nálezových situací jednak odhalila slabá místa dosavadních interpretačních modelů a zároveň umožnila formulovat alternativní hypotézu uspořádání i vývoje budečského hradiště.

IV. Dotazy k obhajobě

Jednou ze sledovaných vlastností staveb zahrnutých do katalogu, bylo jejich patrocínium. V navazující analýze však nebyla patrociniím kostelů věnována větší pozornost. Jaké důvody k tomu autorku vedly?

Které lokality mimo území Čech mají z hlediska stavebního vývoje a funkčního zařazení sakrálních staveb nejbliže k vývoji na budečském hradišti?

V. Závěr

Přestože doktorandka splnila ve všech bodech zásady pro vypracování disertační práce, považuji míru formálních i faktických nedostatků za nezanedbatelnou. Po důkladném zvážení doporučuji předloženou disertační práci k obhajobě. S velkou výhradou se přikláním k názoru, že splňuje požadavky kladené na disertační práci a předběžně ji klasifikuji jako prospěla.

8.7.2021

(Mgr. Jan Mařík, Ph.D.